

TÅKEFALL

AV NOAH HAIDLE

ConocoPhillips

OBOS

ROGALAND
TEATER

FAMILIENS VESEN

Av Janne Stigen Drangsholt

Hvis vi slår opp ordet familie i Store norske leksikon, finner vi at det enkelt og greit viser til en «avgrenset gruppe nære slektninger». Når antropologer skal snakke om familien, peker de videre gjerne på kjernefamilien som en slags grunnhet, og forklarer at denne er knyttet sammen gjennom tre fundamentale relasjoner: de som finnes mellom foreldre og barn, de som finnes mellom barn av samme foreldre, og de som finnes mellom foreldrene selv. Sånn er det, altså. Enkelt. Greit. Oversiktlig.

Vi trenger ikke å kjenne godt etter for å vite at så liketil er det ikke. Og det har det heller aldri vært. Bevisene finner vi for eksempel i litteraturen. Til alle tider er det nemlig blitt diktet om familien. Alt fra greske tragedier til Homers epos om Odyssevs' hjemreise til Ithaka og Bibelens mange fortellinger om patriarker som Abraham og Isak, tar for seg relasjoner mellom mennesker knyttet sammen av følelser, blod og gener. Og de viser oss alle at familien slett ikke enkel. Eller grei. Eller oversiktlig. Som kjent slet Abraham med både konekrangel og – etter hvert – vanskelige barn, og Odyssevs valgte på sin side å ikke returnerte til kone og barn etter at krigen mot trojanerne fordi han ble «fortryllet» av nymfen Calypso. Og de greske tragediene beskriver som kjent alt fra incest til faderdrap og generell dårlig stemning.

Også i norsk samtidslitteratur har familien i mange år vært et viktig tema. I *Oppdatering fra lykkelandet* (2017), viser Marta Norheim hvordan norsk samtidslitteratur har beskjeftiget seg med ulike aspekter ved familien, enten det er snakk om egen barndom, samliv eller familieliv. Det som gjerne preger nåtidens utforskninger av familieliv er følelsen av at det er blitt en slags improvisert øvelse, som består av en mer eller mindre klar og samordnet forståelse av at man må organisere egentid, felles aktiviteter, regler for leggetid og skjermtid, og ritualer omkring måltider i en (u)skjønn harmoni. Denne forståelsen akkompagneres videre av spørsmål av typen – skal foreldre først og fremst være lærere eller kompis? Er familien en salgs vennegjeng eller en utdanningsinstitusjon for gode samfunnsborgere? Hvor god jobb har vi egentlig anledning til å gjøre som foreldre i selvsrealiseringens tid? Hvorfor er det fremdeles kvinner som har ansvaret for det tredje skiftet? Og er vi først og fremst individer, kjærester eller mor og far?

Et slikt familiefokus finner vi også i Noah Haidles *Tåkefall* (2016). På engelsk har stykket tittelen *Smokefall*, som er en allusjon til T.S. Eliots dikt «Burnt Norton» (1936), hvor vi kan lese følgende:

Time past and time future
Allow but a little consciousness
To be conscious is not to be in time
But only in time can ... the moment in the draughty church at smokefall
Be remembered

Eliots dikt handler om tiden som fenomen, og han reflekterer over hvordan denne både er konkret og håndterbar, samtidig som den er fullstendig uforståelig, abstrakt og overveldende. Dette er også noe Haidle tematiserer. I *Tåkefall* viser han oss enkeltmedlemmene av en eksentrisk familie som bor i Grand Rapids, Michigan, samtidig som han utvider perspektivet til å omfavne flere generasjoner – samt det ufødte liv. Slik forholder også han seg til grensegangen mellom det forståelige og uforståelige, det kjente og det ukjente, og reflekterer rundt hvordan vi mennesker stadig tvinges til å være til stede i begge disse kategoriene.

Likevel er det utvilsomt familien som er Haidles sentrale fokus. Og på samme måte som Eliot tematiserer tidens vesen som noe som på både er ambivalent og grenseløst OG tydelig og konkret, tar Noah Haidle med *Tåkefall* opp hvordan familien fungerer på nøyaktig samme vis. For er det ikke slik med familien at den er såpass nær og kjent at den samtidig fremstår som totalt fjern og ukjent? Er det ikke slik med familien at man legger lokk på hemmeligheter og ubehageligheter, samtidig som man gir inntrykk av å være åpne og ærlige om vanskelige tema? Er det ikke slik at man later som man gleder seg til familiejul, mens man egentlig bare har lyst til å være alene? Familien er både og. Enten det er snakk om det ufattelige i at vi er ledd av en lang rekke mennesker som på uforståelig vis er knyttet sammen i tid og sted, eller det konkrete som ligger i å være en del av livene til besteforeldre, foreldre, ektefeller, barn og barnebarn. Vi eksisterer som del av en familie, enten vi liker det eller ikke. Enten vi forstår det helt eller ikke.

TÅKEFALL

AV NOAH HAIDLE

OVERSATT AV **GUNSTEIN BAKKE** REGISSØR **KJERSTI HAUGEN**
SCENOGRAF & KOSTYMEDESIGNER **KATRIN BOMBE** KOMPONIST **JOHN DEREK BISHOP**
LYSDESIGN **HAAKON ESPELAND** DRAMATURG **CARL JØRN JOHANSEN**
MASKØR **INGRID FIGVED** MEDVIRKENDE **MARIANNE HOLT** VIOLET (MOR)
ØYSTEIN MARTINSEN DANIEL/FOSTER 1 (FAR) **HELGA GUREN** BEAUTY (DATTER)
EVEN STORMOEN OBERSTEN/JOHNNY (BESTEFAR) **ANDERS DALE** FOTNOTE/FOSTER 2/SAMUEL

FOTO **GRETHE NYGAARD** GRAFISK DESIGN **STIG HÅVARD DIRDAL** FORLAG **NORDISKA APS**

Alle kostymer og scenografi er tilvirket ved Rogaland Teaters verksteder. Forestillingsavvikling gjennomføres av Rogaland Teaters tekniske stab.

